

Проектування викладачами навчальних технологій як перспективний напрям інноваційного розвитку вищої економічної освіти

Анотація дослідження: У статті розкрито сутність поняття „проектування навчальних технологій”, проаналізовано складові цієї діяльності, запропоновано її алгоритм, визначено структуру та рівні готовності викладачів до проектування навчальних технологій, охарактеризовано прояв індивідуальних стилів викладачів у проектуванні навчальних технологій.

Постановка проблеми. Важливим напрямом інноваційної діяльності викладачів вищої школи є дидактичне проектування, оскільки проектувальна діяльність є творчою складовою педагогічної діяльності. Інтерес до проектувальної діяльності, як свідчить історія педагогіки, виникає на інноваційній стадії розвитку освіти, коли необхідно вирішувати найважливіші проблеми на методологічному, теоретичному і практично-прикладному рівнях.

Дидактичне проектування є актуальним питанням професійної самореалізації викладача, оскільки втілює авторський підхід до викладання. Авторство розуміється у двох значеннях: як створення принципово нового у педагогіці, так і створення власної системи викладання, котра використовує відомі підходи, але є авторською в плані професійного розвитку. Саме у другому значенні кожен викладач може бути новатором і вибудовувати власну технологію навчання.

Творчість викладача має виявлятися в умінні проектувати й реалізовувати різноманітні навчальні технології, визначати їх оптимальність, знаходити співвідношення між ними. За функціональної цілісності процесу навчання технологічні прийоми доповнюють один одного, компенсують недостатню ефективність кожного з них і створюють оптимальні умови для розвитку навчального процесу. Викладач у педагогічному процесі має забезпечувати єдність логічних та евристичних методів навчального пізнання, ефективно сполучення словесних та наочних методів, алгоритмічних способів організації

навчання з інтуїтивними розв'язками ситуативних завдань, емпіричних і теоретичних прийомів пізнання.

Наукова дослідженість проблеми. У сфері освіти досліджуються, зокрема, такі аспекти проектування: становлення методу проектів (Д.Дьюї, У.Килпатрик, Е.Паркхерст, С.Френе, В.П.Вахтеров, Н.Ф.Федоров, С.Т.Шацький та ін.); соціально-філософські проблеми освіти у контексті феномену проектної культури (О.В.Громико, І.А.Зимня, А.М.Новиков, В.М.Розін, А.В.Розенберг, В.І.Слободчиков, Г.П.Щедровицький та ін.); основи проектної парадигми в освіті (Н.Г.Алексєєв, Р.У.Богданова, В.І.Генецинський, В.В.Гузєєв, Г.Л.Ільїн, Є.І.Ісаєв, П.І.Третьяков, А.В.Хуторской, Т.І.Шамова та ін.); проектування управління освітніми системами (Г.А.Антонюк, П.І.Балабанов, В.І.Безруков, В.Л.Глазичєв, В.Г.Горохов, Н.К.Зотова, Н.О.Яковлева); проектування освітньо-виховних систем і процесів (І.В.Бестужев-Лада, Б.С.Гершунський, Н.В.Кларін, Н.В.Кузьміна, М.Є.Бершадський, В.П.Беспалько, В.М.Монахов, Г.К.Селевко та ін.). Разом з цим, дидактичне проектування у вищій школі потребує спеціальних досліджень.

Різні підходи щодо проектування педагогічних технологій узагалі та навчальних технологій зокрема представлені у дослідженнях Н.А.Алексєєва [1], В.П.Беспалька [3], М.М.Левіної [4], Д.Г.Левітеса [5], Н.О.Яковлевої [9] та ін. Зокрема, В.П. Беспалько розкриває проектувальну діяльність зі створення технології через її етапи. Представлення процесу проектування технології через його етапи спостерігаємо і у дисертаційному дослідженні Н.О.Яковлевої, де навчальні технології розглядаються у контексті інноваційних систем. Ідеї щодо врахування у процесі проектування особливостей типу технології, що проектується, знаходимо у роботах Н.А.Алексєєва та Д.Г.Левітеса. Привертає увагу, що обидва автори акцентують увагу на проектуванні особистісно-зорієнтованих навчальних технологій. Проектування навчальних технологій через визначення сукупності дій педагога розглядає М.М.Левіна. Разом з цим актуальною питанням залишається побудова такої моделі проектування

навчальних технологій, яка б враховувала варіативність цього процесу залежно від індивідуального стилю викладача.

Науково-практична мета дослідження – розкрити сутність проектування навчальних технологій, визначити принципи та схарактеризувати складові цієї діяльності, надати викладачам рекомендації з проектування власних навчальних технологій.

Опис особисто проведеного дослідження.

Передусім, розкриємо поняття „проектування”. Проектування – це здатність намічати, окреслювати план дій, конструювати, планувати, та здійснювати задум, намір. Це створення прототипу, прообразу передбачуваного об’єкта. Узагальнено логіку проектування можна представити таким чином: змістовий простір – вибір теми – задум – ідея – ціль – план (програма організаційних дій) – завдання – вибір методів, форм – ресурси – результат (наявний і бажаний). Проектування у педагогіці пройшло еволюційний шлях розвитку від методу проектів до функції управління освітніми системами. У контексті нашого дослідження доцільно розглядати підготовку викладачів до дидактичного проектування, під яким ми розуміємо проектувальну діяльність щодо створення дидактичних проектів на рівні окремих навчальних дисциплін та її складових.

У процесі навчання застосовуються генеральні технології - освітні, які мають концептуальний характер, та часткові - педагогічні, за допомогою яких здійснюється навчання як цілісний процес. Перші визначають вибір других. Ієрархія технологій вибудовується на довгий час навчання, а реалізується в повсякденній педагогічній діяльності у вигляді конкретних навчальних технологій, створення й реалізація яких пов’язані із творчістю викладача. Викладач, який працює творчо, передусім опановує принципи здійснення педагогічної діяльності та методи розв’язання професійних завдань. У практичній діяльності він застосовує технологічну систему навчання.

Отже, предметом нашого дослідження є проектування навчання викладачем як активним суб’єктом навчального процесу, а конкретним

результатом такого проектування навчання є навчальна технологія, тобто алгоритм того, що викладач і студенти мають робити для досягнення навчальних цілей. Під **проектуванням навчальних технологій** (далі ПНТ) ми розуміємо творчу діяльність викладачів щодо забезпечення гарантованого досягнення результатів навчання, що включає створення і реалізацію алгоритмів спільної навчальної діяльності її суб'єктів, відповідну організацію навчального змісту і вибір адекватних йому форм і методів навчання.

Процес ПНТ має розпочинатися з постановки навчальних цілей, які виступають її своєрідним ядром. Ціль є найважливішим показником при оцінюванні результату діяльності, в ній закладена модель майбутнього. Ми приєднуємося до позиції Д.Г.Левітеса, за якої на основі об'єктивного існування двох джерел педагогічного цілепокладання: навколишньої дійсності та особистості того, хто навчається, можна визначити два основні типи цілей: цілі-вектори (самовизначення, самоактуалізація, розвиток індивідуальності) та цілі-заплановані результати (навченість). Проблема полягає у визначенні пріоритетів при виборі цілей, а також у тому, що цілі-заплановані результати можна об'єктивізувати у перебігу поетапного контролю, тоді як цілі-вектори за визначенням не можуть бути кінцевими результатами процесу навчання. Можливе вирішення цієї проблеми доцільно шукати у виявленні об'єктивної закономірності, що пов'язує основні компоненти соціокультурного досвіду і структури особистості та побудові на цій основі єдиної системи цілей педагогічної діяльності. Взаємозв'язок компонентів цих двох систем: соціокультурного досвіду та структури особистості Д.Г.Левітес визначає, як принцип дидактичного кола [5].

Цілі, що відображені в навчальному процесі, формують мотивацію учіння за умов усвідомлення та перетворення їх тими, хто навчається, до особистісного смислу. Як зазначає В.П.Беспалько, мистецтво мотивації учіння – невід'ємна якість творчо працюючих учителів, а вивчення їхнього досвіду – це створення відповідних технологій, розв'язання одного із завдань педагогічної науки, яка має відповідати принципу природовідповідності

навчання [3, с. 98]. Проектування викладачем мотиваційного впливу на студентів є важливим аспектом створення навчальної технології.

Відомо, що забезпечити мотивацію учнів (студентів) може лише мотивований до викладання вчитель (викладач). У практиці навчання в середній та вищій школі існує чимало прикладів, коли блискуче викладання навчального предмета ставало чинником формування професійних інтересів школярів та студентів, вибору ними професії чи спеціалізації.

Цілі навчальної технології втілюються викладачем за допомогою змісту навчання, який має бути відповідно спроектованим. Так, якщо ціль є діагностичною, викладач розробляє систему запитань та завдань для студентів для визначення їхньої інформаційної й операційної готовності до застосування знань та вмінь. Якщо ціль полягає в організації евристичних способів розв'язання задач студентами, викладач вибудовує систему навчальних задач з елементами евристичної діяльності. Якщо ціль пов'язана з опануванням засобів проблемного навчання, педагог відпрацьовує всі блоки пізнавального акту: усвідомлення проблеми та її визначення; розуміння зв'язків та співвідношень інформації, що включена до задачі; побудову та формулювання гіпотези, розумову перевірку розв'язання відповідно до висунутої гіпотези, побудову логічного розміркування для перевірки евристичного розв'язання; виконання розв'язку, а також його коригування в разі потреби.

Слушними щодо проектування навчального змісту є такі міркування Т.І.Біленко: „Використання емоційного потенціалу та наукова глибина матеріалу можуть бути успішними у викладі лише тоді, коли аудиторія готова до такої роботи. При цьому особливо важливо брати до уваги той резонанс, який може зродити в душах студентів розбіжність їхніх знань із тим, що вони чують від викладача. Методична майстерність останнього дасть йому можливість зорієнтуватись у виборі засобів подачі матеріалу; їхній спектр вельми широкий – від спокійної послідовної оповіді до контрверсійного інформаційного вибуху” [2, с. 135]. Отже, викладач у процесі проектування

навчального змісту має враховувати особливості сприйняття студентами навчального матеріалу та прогнозувати свій вплив на аудиторію.

Передавання навчальної інформації здійснюється за допомогою методів та форм навчання. У педагогічній теорії й практиці методи та форми навчання нерідко ототожнюють. Услід за В.О.Якуніним під методами навчання ми розуміємо способи управління учінням, а під формою навчання – спосіб взаємодії педагога і тих, хто навчається [10, с. 230]. Якщо метод більше пов'язаний із засобами діяльності, то форма – з умовами: кількістю учасників діяльності, часом і місцем її здійснення тощо.

Складовою проектування власних навчальних технологій є розроблення викладачами системи контролю та коригування у межах викладання окремої теми, модуля чи курсу загалом. Контроль як складова навчальних технологій забезпечує зворотний зв'язок, повідомляє про відповідність отриманих результатів навчання поставленим цілям. За результатами контролю має здійснюватися їхнє коригування, яке розуміють не лише як виправлення помилок, а й як творчий пошук оптимальних шляхів розв'язання поставлених завдань та підготовку до подальшої діяльності. Оскільки контроль та коригування щільно пов'язані між собою, їх нерідко розглядають разом, поєднують чи включають одну функцію до складу іншої.

Як зазначає О.В.Сидоренко, продукт реалізації технологічного підходу до проектування навчання може мати зорову, текстову чи графічну форму. Це технології у формі схем та алгоритмів дії: спілкування, впливу, управління, спостереження, мислення, аналізу, творчості, саморегуляції тощо. Послідовність у технологічному підході, на її думку, має бути такою: 1) створення технологічної концепції; 2) створення технологій, які будуть передаватися тим, хто навчається; 3) створення технологій, якими буде користуватися викладач [7, с. 117]. Результати проектування навчальної технології письмово можуть втілюватись у вигляді план-конспектів, структурно-логічних схем, сценаріїв тощо. Як правило, викладач із часом напрацьовує власну форму опису проекту, найзручнішу для себе. Водночас

універсальною формою узагальненого подання проекту навчальної технології є технологічна карта. Єдиної відповіді, якою саме вона має бути, не існує. Автори навчального посібника „Управління освітніми системами” наголошують, що сутнісною характеристикою технологічної карти є подання процесу навчання на рівні технології, тобто на рівні проектування й конструювання, включно з описом дій викладача і тих, хто навчається (дій цілепокладання, організації, контролю і регулювання) [8, с. 166]. Як програму дій розглядає технологічну карту М.М.Левіна [4, с. 25].

Здійснений аналіз підходів до ПНТ та характеристика цього процесу дають підстави сформулювати принципи здійснення означеної діяльності й побудувати її модель. Серед принципів визначимо такі:

- системність та цілісність навчальної технології;
- адаптивність навчальної технології до психологічних особливостей студентів та рівня їхньої навчальної підготовки;
- відповідність навчальної технології вимогам щодо надійності та відтворюваності;
- спрямованість навчальної технології на інтенсифікацію процесу навчання;
- інноваційність навчальної технології як продукту творчої діяльності викладача щодо забезпечення гарантованого досягнення результатів навчання;
- варіативність процесу проектування навчальної технології, який залежить від індивідуального стилю викладача.

Варіативність також є провідною ознакою запропонованої моделі ПНТ. Як зазначає М.М.Левіна, оскільки за реальних обставин психолого-педагогічні умови можуть значно відрізнятись, то й кінцева інформаційно-логічна структура управління навчальною діяльністю не має бути однозначною. Різноманітність умов сприяє створенню варіативних технологій і способів їх впровадження до навчального процесу: цілі та умови справляють суттєвий вплив на вибір технології навчання [4, с. 29]. До того ж треба враховувати, що

за одноманітного способу навчання чи розгортання системи знань ті, хто навчаються, матимуть різні результати їх засвоєння внаслідок індивідуальних відмінностей у здібностях, інтелекті, мотивації, структурі особистості.

Серед умов, що спричиняють варіативність технологій, назвемо також індивідуальні стилі дидактичного проектування. Якщо мета є вихідним моментом проектування навчальної технології, то послідовність подальших кроків, які являють собою детальні відповіді на запитання щодо мотивації, змісту, методів та форм навчання, контролю, може змінюватися залежно від стилю педагогічної діяльності.

Зважаючи на сказане, ми подаємо процес проектування навчальних технологій так, як це зображено на рис. 1. З рисунка видно, що модель тяжіє до форми кулі, що символізує гнучкість при виборі послідовності проектування. Прагнення втілити в моделі системність, цілісність, варіативність проектування навчальних технологій підштовхує до виходу за межі площини.

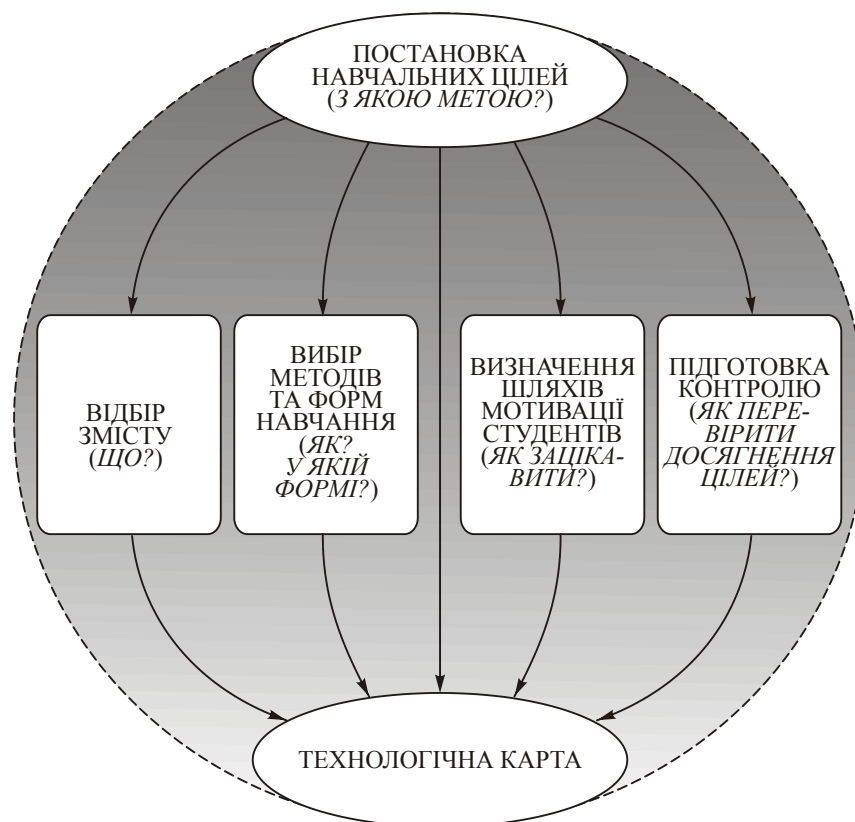

Рис. 1. Модель проектування навчальних технологій

Отже, творчість викладача має виявлятися в умінні проектувати й реалізовувати різноманітні навчальні технології, визначати їх оптимальність, знаходити співвідношення між ними. Проектування навчальних технологій є творчою діяльністю викладачів щодо забезпечення гарантованого досягнення результатів навчання, що включає створення і реалізацію алгоритмів спільної навчальної діяльності її суб'єктів, відповідну організацію навчального змісту і вибір адекватних йому форм і методів навчання. При проектуванні навчальної технології викладачі можуть використовувати різні підходи й акцентувати увагу на різних аспектах залежно від індивідуально-типологічних особливостей, що впливають на стилі викладання. Але в ефективній технології всі елементи мають бути представлені. Якщо мета є вихідним моментом проектування навчальної технології, то послідовність подальших кроків, які являють собою детальні відповіді на запитання щодо мотивації, змісту, методів та форм навчання, контролю, може змінюватися залежно від стилю педагогічної діяльності.

Якість проектування викладачами навчальних технологій залежить від їхньої готовності до цієї діяльності. Готовність викладачів до проектування навчальних технологій у контексті нашого дослідження є показником якості відповідної підготовки, її системним результатом. Ми розглядаємо готовність викладачів до проектування навчальних технологій як інтегративне ядро творчої професійної самореалізації викладача, що являє собою особистісне утворення і охоплює такі компоненти: мотиваційний (мотиви, адекватні цілям та завданням дидактичного проектування), особистісний (значущі для проектування навчальних технологій здібності та якості особистості), змістовий (сукупність знань, необхідних для дидактичного проектування), процесуальний (сукупність умінь, що дають змогу проектувати навчальні технології). Схарактеризуємо рівні готовності до ПНТ.

Творчий рівень (високий). У викладачів на високому рівні сформовані різні мотиви до ПНТ, при цьому внутрішні мотиви домінують над зовнішніми. Високим є загальний рівень професійної спрямованості. Максимально

увиражений вид професійної спрямованості. Високою є задоволеність означеною діяльністю загалом та окремими її аспектами. Викладачам притаманні високі рівні сформованості здібностей до рефлексії, емпатії, самоуправління та креативності. На найвищому рівні сформованості перебувають знання у сфері проектування навчальних технологій. Досягнуто майстерності в оволодінні системою стратегічно-технологічних вмінь, що забезпечує вільне створення ефективних навчальних технологій.

Варіативний рівень (достатній). Більшість мотивів до ПНТ сформовано на високому рівні, внутрішні мотиви переважають над зовнішніми. Загальний рівень професійної спрямованості є високим. Доволі чітко виражений вид професійної спрямованості. Задоволеність різними аспектами ПНТ переважно є високою, а в назагал – високою чи достатньою. Переважають високі рівні сформованості здібностей до рефлексії, емпатії, самоуправління та креативності. Знання у сфері проектування навчальних технологій перебувають на високих рівнях сформованості. Вміння, що входять до відповідної системи, перебувають переважно на високому рівні сформованості, що дає змогу викладачам проектувати власні навчальні технології.

Реконструктивний рівень (середній). Загальний рівень сформованості мотивів до ПНТ є середнім, деякі мотиви мають значний прояв, а деякі є невиразними, при цьому викладачам однаковою мірою притаманні як внутрішні, так і зовнішні мотиви. Задоволеність різними аспектами ПНТ та в цілому є достатньою чи середньою. Достатнім є загальний рівень професійної спрямованості. Вид професійної спрямованості можна визначити, але його вияв є незначним. Характерні достатні та середні рівні сформованості здібностей до рефлексії, емпатії, самоуправління та креативності. Викладачі мають переважно достатній, а за деякими аспектами середній рівні знань та вмінь з ПНТ, що дає їм змогу переносити засвоєні алгоритми ПНТ в умови реального навчального процесу.

Репродуктивний рівень (низький). У викладачів сформовані деякі мотиви ПНТ, серед яких переважають зовнішні. Загальний рівень професійної

спрямованості переважно середній, у деяких випадках низький. Задоволеність від ПНТ є переважно низькою. Вид спрямованості недиференційований (індиферентний). Притаманні середній та низький рівні сформованості здібностей до рефлексії, емпатії, самоуправління та креативності. У викладачів спостерігаються середні рівні знань у сфері проектування навчальних технологій, але переважно низькі у сформованості системи стратегічно-технологічних умінь. Викладачі, які мають цей рівень готовності до ПНТ, запозичують із досвіду колег готові зразки навчальних технологій.

Для визначення готовності викладачів до ПНТ проведено відповідне дослідження. Було опитано 404 викладача п'яти ВНЗ. В результаті було отримано такий розподіл досліджуваних викладачів за рівнями готовності до ПНТ (рис. 2).

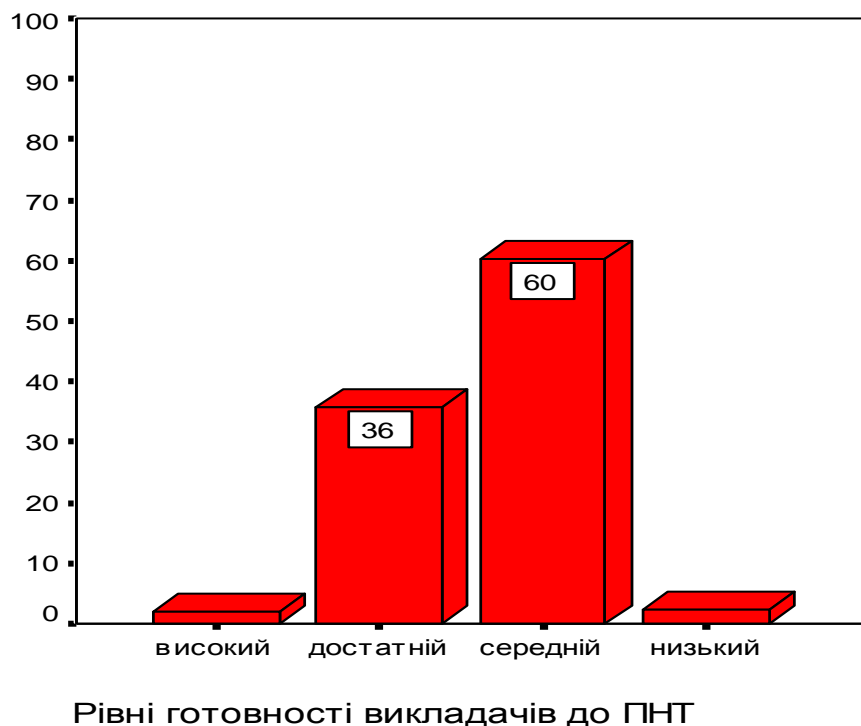

Рис. 2. Рівні готовності викладачів до ПНТ

З рисунку можна побачити, що для більшості викладачів характерним є середній рівень готовності до ПНТ, більше третини досліджуваних мають достатній рівень готовності, а високий та низький рівні виражені дуже незначно (кожен з них має значення біля 2%). Отже, високий рівень готовності до ПНТ,

який є творчим за своєю сутністю, сформований у дуже обмеженого кола викладачів, і потребує для більшості цілеспрямованого формування. Водночас, позитивною ознакою є слабкий прояв низького рівня готовності до ПНТ.

З метою формування готовності викладачів вищих економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій нами було розроблено відповідну технологію підготовки, в процесі реалізації якої здійснюється: організація мотиваційного забезпечення підготовки викладачів до ПНТ; розвиток проєктувальних здібностей, зокрема рефлексії, емпатії, здібностей до самоуправління, креативності; усвідомлення викладачами власного стилю ПНТ; формування у викладачів системи знань з педагогічного проєктування; досягнення високих рівнів сформованості у викладачів стратегічних і технологічних умінь; визначення результативності підготовки викладачів до ПНТ. Основною формою такої підготовки є тренінг, який дає змогу будувати навчальну діяльність слухачів на підставі їхнього власного досвіду відповідно до потреб аудиторії з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей викладачів та соціально-психологічних властивостей тренінгових груп, що є втіленням особистісно-зорієнтованого підходу до освіти і відповідає загальним принципам андрагогіки як науки про навчання дорослих. Ефективність запропонованої технології підготовки була підтверджена в ході експерименту у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана на основі тренінг-курсу „Формування психолого-педагогічної компетентності викладачів”.

Неабияке значення для підготовки до ПНТ має також самоосвіта викладачів, що може реалізовуватись через вивчення відповідної педагогічної літератури. Маючи цілісне загальне уявлення про процес ПНТ, творчий викладач має безмежні можливості щодо створення нових технологій та збагачення їх елементів.

Окреслимо деякі загальні рекомендації для викладачів із застосування розглянутої моделі ПНТ. Як вже зазначалося, процес ПНТ є варіативним, але викладачі обов'язково повинні мати уявлення про загальний алгоритм його

реалізації. З цією метою нами розроблено алгоритм проектування навчальної технології з певної теми, який включає такі кроки:

1. Сформулювати загальну ціль теми (відповідь на запитання „Навчитися чому?“).

2. Побудувати модель запланованих результатів (наприклад, „студенти мають знати..., вміти..., бажати...” чи за таксономією „запам’ятати”, „осмислити”, „застосувати”, „створити“).

3. Обрати форму організації навчання (наприклад, семінар, практичне заняття, лекція-конференція, навчальна гра, диспут, тренінг тощо).

4. Визначити елементи навчального змісту (повідомлення, пояснення, приклади, запитання, ситуації, задачі, вправи) і представити їх як завдання (відповідь на запитання „Що саме треба зробити?“).

5. Встановити етапи вивчення теми, включаючи мотивацію, контроль, рефлексію (відповідь на запитання „У якій послідовності?“).

6. Обрати методи навчання і представити їх як конкретні прийоми, елементи реалізації кожного етапу (відповідь на запитання „Яким чином?”, „Як це буде виглядати?“).

7. Розробити технологічну карту, у якій зафіксувати модель запланованих результатів та алгоритми діяльності тих, хто навчається (послідовність їх дій) і викладачів (відповідь на запитання „Що треба робити тим, хто навчає?“).

Також оптимізувати процес ПНТ допомагає створення викладачем власного конструктора навчальної технології [6, с. 157-159]. Конструктор дозволяє систематизувати елементи навчальної технології відповідно до основних етапів її реалізації у вигляді таблиці. Він може мати таку форму (табл. 1.).

Конструктор навчального заняття (теми)

Етапи	Основні функціональні блоки									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
А. Вступ до теми	Комунікативна атака	Інтелектуальна розминка	Мозковий штурм	Апелювання до досвіду	Асоціації до понять	Продовження цитати	Театралізація	Гра у випадковість	Відстрочена відгадка	Обговорення самостійної роботи
Б. Пояснення нового матеріалу	Приваблива мета	Принципово нова інформація	Комунікативна атака	Практичність теорії	Презентація	Пресконференція	Складання опорного конспекту	Запитання до тексту	Пошук помилок	Апелювання до досвіду
В. Закріплення, тренування, відпрацювання вмінь	Пошук помилок	Мозковий штурм	Дискусія	Пресконференція	Гра-тренінг	Гра у випадковість	Ділова гра	Аналіз ситуації	Взаємоопитування	Свої приклади
Г. Повторення	Складання опорного конспекту	Свої приклади	Перетинання тем	Ділова гра	Залучення студентів до викладання	Дискусія	Гра „Так чи ні”	Програмоване опитування	Зразкова відповідь	Аналіз ситуації
Е. Самостійна робота	Застосування карти самостійної роботи	Завдання масивом	Особливе завдання	Залучення студентів до викладання	Проект	Портфоліо				
Д. Контроль	Опитування ланцюжком	Показова відповідь	Тихе опитування	Взаємоопитування	Тест	Термінологічний диктант	Контрольна робота	Портфоліо		
Ж. Завершення	Відстрочена відгадка	Опитування-підсумок	Підбиття підсумків експертами	Обговорення запитань студентів	Групова рефлексія	Резюме	Моніторинг емоційного стану	Комплімент, подяка		

Важливим моментом у ПНТ є усвідомлення викладачем власного стилю дидактичного проектування. В ході проведеного дослідження було визначено такі стилі проектування навчальних технологій, як „Конструктивіст”, „Діяч”, „Концептуаліст”, „Гуманіст”.

За результатами дослідження можна визначити чотири підходи до ПНТ, обумовлені стилістичними особливостями викладачів. Так, стильові особливості конструктивістів реалізуються у проектувальній діяльності за вектором „навчальні цілі як заплановані результати – зміст навчання”, який символізує доміную, спрямованість викладачів у ПНТ. Детальніше їх шлях ПНТ можна окреслити так: постановка навчальних цілей – проектування навчального змісту – вибір методів і форм та навчання у комплексі з розробкою системи контролю – підготовка засобів мотивування студентів – розробка алгоритмів діяльності – оформлення результатів проектування. Відповідно до назви стилю цей підхід буде названо нами конструктивним.

Підхід представників стилю „Діяч”, який можна назвати процесуальним, реалізується за вектором „сутність навчальної діяльності - конкретизовані навчальні цілі – алгоритм діяльності”. Послідовність його кроків є такою: конкретизація навчальних цілей та алгоритмізація діяльності – проектування змісту – вибір засобів мотивування студентів – вибір методів і форм діяльності – розробка системи контролю – оформлення результатів проектування.

Підхід концептуалістів (назвемо його концептуальним) реалізується за вектором „загальні цілі (як заплановані результати навчання так і розвиток особистості студентів) - визначення результатів діяльності та контролю за їх досягненням”. Цей шлях є таким: „постановка цілей – розробка системи контролю – вибір методів і форм навчання – розробка алгоритмів діяльності у комплексі з підготовкою засобів мотивування студентів – проектування навчального змісту – оформлення результатів проектування”.

Стильові особливості ПНТ гуманістів реалізуються у гуманістичному підході за вектором „цілі щодо розвитку особистості студентів – мотивування

студентів до навчання”, а особливості проектування втілюються у такій послідовності кроків: цілепокладання – підготовка засобів мотивування студентів – вибір методів і форм навчання – проектування навчального змісту – розробка системи контролю – розробка алгоритмів діяльності – оформлення результатів проектування. Ще раз зазначимо, що викладач може йти власним шляхом проектування, але має спроектувати усі аспекти навчальної технології відповідно до моделі ПНТ.

Висновки. Отже, проектування навчальних технологій викладачами економічного університету є за своєю сутністю інноваційною діяльністю, яка потребує від викладачів вмінь ставити навчальні цілі, визначати навчальний зміст, обирати відповідні методи та форми організації навчання, розробляти шляхи мотивації студентів, готувати систему контролю і корекції, оформлювати алгоритми навчальної діяльності її суб'єктів у формі технологічної карти. Дослідження готовності викладачів до ПНТ свідчить про те, що високий рівень готовності до ПНТ, який є творчим за своєю сутністю, сформований у дуже обмеженого кола викладачів, і потребує для більшості цілеспрямованого формування в ході спеціальної підготовки. З цією метою розроблено технологію підготовки викладачів економічних ВНЗ до ПНТ, ефективність якої перевірено в ході експерименту у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана на основі тренінг-курсу „Формування психолого-педагогічної компетентності викладачів”. Серед загальних рекомендацій для викладачів визначено застосування розробленого на основі дослідження алгоритму ПНТ, створення власного конструктора навчальних занять (тем), урахування в процесі ПНТ власного стилю цієї діяльності.

У подальших дослідженнях планується створення тренінг-курсу для викладачів з проектування навчальних технологій та вивчення психолого-педагогічних умов підготовки тренерів до навчання викладачів дидактичному проектуванню.

Література

1. Алексеев Н.А. Педагогические основы проектирования личностно ориентированного обучения : Дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Алексеев Николай Алексеевич. – Тюмень, 1997. – 310 с.
2. Біленко Т. Феномен слова в українських реаліях : (Філософ. аспект) : [монографія] / Тетяна Біленко. – К. : Знання України, 2003. – 432 с.
3. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. - М. : Педагогика, 1989. - 192 с.
4. Левина М.М. Технологии профессионального педагогического образования: учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / М.М. Левина. – М. : Издательский центр „Академия”, 2001. – 272 с.
5. Левитес Д.Г. Автодидактика. Теория и практика конструирования собственных технологий обучения. – М.: Издательство московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО “МОДЭК”, 2003. – 320 с.
6. Романова. Г.М. Підготовка викладачів вищих економічних навчальних закладів до проектування навчальних технологій : монографія / Г.М. Романова. – К. : КНЕУ, 2009. – 252 с.
7. Сидоренко Е.В. Технологии создания тренинга. От замысла к результату / Е.В. Сидоренко. - СПб. : „Речь” ; ООО Сидоренко и Ко”, 2007. – 336 с.
8. Шамова Т.И. Управление образовательными системами : учеб. пособ. / Шамова Т.И., Давиденко Т.М., Шибанова Г.Н. ; под ред. Т.И.Шамовой. - М. : Издательский центр „Академия”, 2002. - 384 с.
9. Яковлева Н.О. Педагогическое проектирование инновационных систем : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Яковлева Надежда Олеговна. - Челябинск, 2003. - 355 с.
10. Якунин В.А. Педагогическая психология : учеб. пособ. / В.А. Якунин - 2-е изд. - СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2000. - 349 с.